

Motivation

Ett ämne som delar hundvärlden, är om man ska använda godis som beröm eller inte. För att komma framåt i detta ämne måste vi först förstå vad beröm är och varför beröm påverkar inläringen.

Det som driver ett djurs aktivitet beskrivs med begreppet motivation, enklast beskrivet som djurets vilja. Vi ser tydligt olika motivationstyper som på något sätt kan kopplas till djurets överlevnad och reproduktion. Föda, vatten, en partner som kan ge en avkommor, vänner eller gruppmedlemmar som man kan interagera med. Vi talar om matlust, sexuell motivation, social motivation och om jaktlust. Vad en hund i en given situation är mest motiverad för varierar. Har den inte haft tillgång till vatten en tid är den törstig och letar efter vatten, hanhunden som nosar på en kissfläck efter en tik i höglöp blir sexuellt motiverad, stövaren som känner doften av ett harspår blir jaktligt motiverad.

Ofta kan vi se på hunden vad den är motiverad för, det avspeglar sig i deras aktiva sökande, det vi kallar för *aptitbeteendet*. Hunden tigger mat, spårar haren, eller uppvaktar löptiken beroende på vilken motivation som driver hunden. Denna aktivitet leder fram till något, att hunden äter, får kontakt med haren eller parar löptiken. Vi kallar detta för *sluthandlingen*, målet för aktiviteten. När hunden utfört sluthandlingen sjunker motivationen och man tror att det är just detta som ger den belönande effekten. Den törstige släcker törsten, den hungrige äter och blir mätt, jaktlusten sjunker när bytet är dödat, den kåta hanhunden blir tillfredsställd när han har parat tiken osv. Målet är själva belöningen, så är det för alla djur inklusive oss själva.

Motivationen styr belöningen

Det här är i vissa sammanhang självklart. Ingen skulle komma på tanken att få den parningsovilliga hanhunden mer intresserad genom att locka upp den på tiken med en köttbulle och ingen jägare skulle komma på tanken att belöna settern som står för en tryckande ripkull med mat. Vad som är belöning är direkt kopplat till typ av motivation.

Motivation är inte per automatik kopplat till ett visst beteende. En hanhund kan ena stunden följa spåret av ett rådjur för att med ens byta spår och följa spåret av en löptik. Aptitbeteendet i båda fallen är att spåra, men motivationen är helt olika och därmed också sluthandlingen. En bevakningshunds uppmärksamhet kan grunda sig på försvarslusten, att det kan dyka upp potentiella fiender i terrängen eller på grund av att den förväntar sig hitta skojiga figuranter med roliga leksaker. Vilken motivationstyp som passar bäst i en krigssituation en mörk natt när hund och förare anar att fienden försöker smyga sig in i närområdet, torde vara försvarslust. När det gäller privatägda bevakningshundar bygger motivationen istället ofta på kamplust/leklust.

Man kan med andra ord ofta motivera hunden på olika sätt under dressyren. Vilken man väljer att bygga dressyren på avgörs först och främst av användningsområdet. Leklusten är mindre lämplig för en hund som skall användas i krigsliknande situationer, där passar försvarslusten bättre.

Sett i ett vidare perspektiv är det därför viktigt att vi först och främst nyttjar de mentala sidor hos våra hundar som fungerar bäst i arbete. Vi avlar fram de mentala egenskaper som passar den aktuella dressyren och vi lär oss att dressera hundarna med detta som grund.

Köttbulledressyren

I olika dressyrkulter har belöning blivit liktydigt med godis eller mat. Varför kan man fråga sig? En förklaring kan vara att mat ofta används när man studerar inläringens mekanismer hos andra djurarter, råttor och möss till exempel, som är lätta att motivera med hjälp av just mat. **Men att dressera en hund som vi har ett nära förhållande till och som vi kan ha ett helt annat samspel med, är något helt annat.**

Att ställa krav

Mat kan vara ett utmärkt hjälpmedel för att lära in ett nytt kommando. Vi lockar hunden att sätta sig med en godbit och vi belönar den med godbiten när den satt sig. Vi upprepar och snart sätter sig hunden förväntansfull när vi uttalar vårt kommando. I den fasen av dressyren bygger hundens agerande på matlusten vilket betyder att den bara lyder så länge maten är viktigare än allt annat. Störningen av en ekorre som springer över gräsmattan brukar räcka för att få en hund på andra tankar.

För att hunden skall lyda ovillkorligt måste vi nu börja kräva av den att den sätter sig och att den sitter kvar till vi gett den tillåtelse att resa sig upp. Vi börjar att korrigera hunden om den inte sätter sig eller om den reser sig upp för tidigt. Hur vi korrigerar beror på hundens kynne och på hur långt i dressyren vi kommit. Ibland räcker det med ett lugnt bestämt NEJ och ett upprepande av kommandot, ibland förstärkt av annan typ av korrigering. För svag korrigering leder till att man måste upprepa korrigeringen och hunden vänjer sig bara vid att bli tillrättvisad. En korrigering bör mot den bakgrunden vara tillräckligt kraftig för att den ska få effekt. Hundförarens fingertoppskänsla blir avgörande för resultatet. Om hunden inte upprepar felbeteendet efter en korrigering, blir det hundförarens kvitto på att problemhanteringen blev rätt.

Att tänka på

Det finns situationer när man inte ska korrigera för ett felbeteende. Hunden som reser sig upp under platsliggning under skottlossning därför att den är skottberörd får inte korrigeras, det skulle bara göra den räddare och mer osäker. Den måste först bli skottfast innan man kan ställa krav.

Hunden som inte riktigt förstått vad den ska göra, i det här fallet att ligga kvar, får genomgå mer träning i inlärningsfasen innan man börjar ställa krav. Kanske lugnt och tryggt beröm med rösten när den ligger kvar så att den förstår vad som förväntas av den. Sen har vi hunden som förstått kravet men struntar i det. Den kanske reser sig upp för att gå bort och mucka gräl eller leka med en annan hund. I det läget kan man mycket bestämt tillrättvisa hunden och lägga om den. Hunden vet ju vad den ska göra men struntar i kravet.

När man går från inlärningsfas till kravfas ändras motivationen. Hunden ska inte sätta sig för att få en godbit utan för att vara till lags. Eftersom motivation och belöning

hör samman måste vi också ändra sättet att belöna, i det här fallet genom att visa uppskattning med hjälp av rösten eller med hjälp av vårt kroppsspråk. Med det följer att förhållandet mellan dig och hunden ändras, den blir mer uppmärksam på dig, vi säger att kontakten förbättras. Hunden lyder dig för att den vill vara till lags och inte för att få en godbit.

Etik i dressyren

I kapitlet om inläring av Pamela Reid i boken "The behavioral biology of dogs" ed. Per Jensen. Sid 128 kan vi läsa (Min översättning från engelska).

"Användandet av positiv bestraffning (och negativ förstärkning) är kontroversiellt därför att det innebär att påföra hunden ett obehag. Men inte därför att positiv bestraffning inte är effektivt; det råder ingen tvekan om att kontroll av beteenden via obehag är effektivt. Invändningarna är snarare kopplade till huruvida det är etiskt acceptabelt. Det finns flera faktorer att beakta när man ska avgöra vad som är etiskt motiverat, bland annat dressörens kompetens, hur allvarligt problemet är, hur stort behovet av en beteendemodifiering är och hur påtagligt en förändring kan höja livskvalitén hos hunden och de människor som lever med den."

Det här med etik är inte lätt. Är det ok att korrigera en hund kraftigt om det leder till att den efteråt får ett bättre liv. Är det ok att korrigera en hund om syftet är att lyckas i tävling eller om syftet är att få en tjänstehund att fungera i arbete?

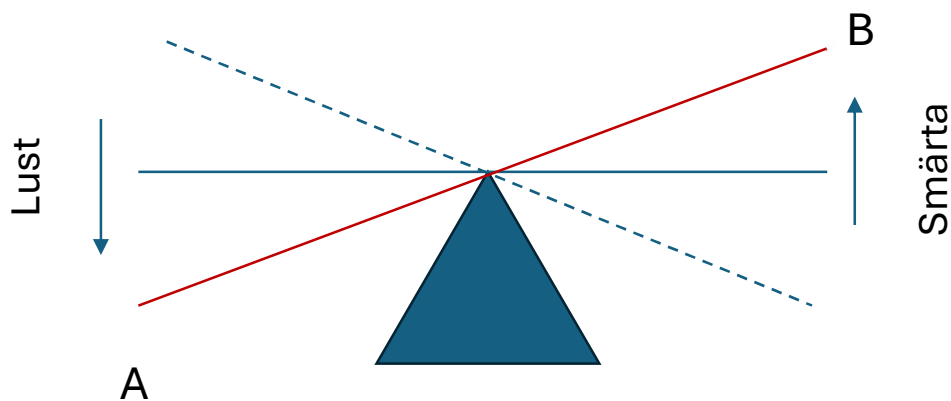
Ibland är det inte helt lätt att förstå vare sig lagstiftningen eller enskilda personers uppfattning. En sådan fråga kan bara lösas på ett sätt, genom utbildning. Som nybliven förstagångshundägare ska man gå en hundkurs. Kursen leds av en duktig instruktör som vägleder sina kursdeltagare. Instruktören ger råd till hundägaren som är anpassade till just det aktuella ekipaget. Alla hundar kan inte hanteras lika och instruktören ska veta vilka verktyg ur lådan som skall användas på respektive ekipage. Precis som läkaren ska instruktören kunna ställa en diagnos och ge den behandling som passar. Att mötas av rådet att alla hundar ska dresseras med mat är som att ordinera Alvedon till alla patienter oavsett det handlar om halsont eller brutet ben.

Lust och olust

Dopamin är en transmittorsubstans som förmedlar lustupplevelser i hjärnan. När vi upplever något positivt avsevärt ökas dopamin som skapar en känsla av behag. Men om samma lustupplevelse upprepas tappas varje ny upplevelse en del av sin effekt. Man skulle kunna säga att vi blir bortskämda.

Den andra sidan av det här systemet är att vi samtidigt blir känsligare för obehag. Vi kan likna det vid en vippbräda. På vänster sida har vi upplevelsen av lust och när den sidan pressas ner åker motstående sida upp vilket gör oss mer känsliga för olust eller smärtekänsliga. Innan jag läste om den här beskrivningen i Anna Lembkes bok "Dopamin nation" hade jag beskrivit detta fenomen som kontrastverkan. Genom att ibland låta hunden uppleva ett visst mått av olust, som till exempel en tillrättavisning vid felbeteende, blir den mer mottaglig för beröm när den gör rätt. Den som hela tiden blir överöst med lustupplevelser blir samtidigt känsligare för olustupplevelser.

Det här sambandet förklarar vissa av problemen vi människor har i dag. Ju bättre materiellt vi får det och ju tryggare vi lever desto sämre mår vi rent psykiskt. Förklaringen är att vi inte är anpassade till en tillvaro utan umbäranden. Vi är skapta för att möta motgångar av olika slag och gör vi inte det, har vi det för bra, uppstår problem. Även vårt immunförsvar är utvecklat för att möta utmaningar som parasiter av olika slag, eller bakterier. När tillvaron sen är befriad från alla utmaningar blir immunförsvaret överkänsligt, vi blir allergiska - ett problem som drabbar både oss själva och våra hundar.

Sambandet mellan lust och smärta/olust. Upprepade lustupplevelser leder till att effekten av varje ny lustupplevelse minskar samtidigt som smärtekänsligheten ökar (A). Utebliven lustupplevelse leder till minskad smärtekänslighet (B). Systemet fungerar bäst när "vipprädan" är i vågrätt läge. Efter Anna Lembke, Dopamin nation.